

Boštjan
M. Zupančič

Antiklimaks slovenske zgodovinskosti

Pravijo, da so v politiki (in ljubezni) odločilni trije momenti: *timing*, pozicija in sreča. Promocija slovenske suverenosti je bila na videz časovno dobro tempirana, v bistveno boljši poziciji kot na primer hrvaška in obenem z dobro mero sreče v obeh pogledih. To pa samo v ožjem taktičnem, ne strateškem, političnem, morda celo državniskem – še veliko manj pa v zgodovinskem pogledu.

V slednjem bi bilo mogoče slovensko osamosvojitve okarakterizirati po formuli »prepozno in premalo.« Proces, ki je stekel sedaj, bi se bil moral zgoditi leta 1848. Takrat nacionalna identiteta še ni bila v tolikšni meri brezpredmetna; takrat je bila bitka za nacionalno afirmacijo, bitka, v imenu katere sta se zgodili tako prva, kakor druga, svetovna vojna –, še aktualna.

Če pustimo ob strani banalno dejstvo, da so tedanji napor za nacionalno afirmacijo v resnici tekli iz drugačnih, bolj kapitalno-pragmatičnih razlogov v času, ko se je bil domet tržišča pokrival z dometom kulturne in jezikovne istovetnosti določene nacionalne ali etnične skupnosti, nam ta retrospektiva kljub temu razkriva *resničnost* teh afirmativnih naporov nemškega, angleškega, italijanskega itd. »naroda«.

Ze iz teh narekovajev, pa tudi iz današnje očitne fiktivnosti teh nacionalnih adjektivov pa hitro uvidimo, da so bile celo *te* etnične entitete drugotne; šele zdaj je postalo dobro očitno, da se je v njihovih nedrjih skrivala marsikakšna zatrta kulturna ambicija manjše etnične skupine, ki pa je bila iz politekonomskih razlogov enostavno prezrta in zatrta.

Šele ko je ta nacional(istič)ni okvir – to pa zaradi potrebe po širšem trgu in širši integraciji, na primer v Evropsko skupnost kot obliko *presejanja* nacionalnega okvira – postal brezpredmeten, se je začelo dogajati, da je spričo *slabivše* nacionalnega okvira, prišel do veljave prej prezrti etnični, manjši okvir. Sočasno, seveda, je v razpadu vzhodnoevropskih tiranij prišlo do regresije spet na manjše etnične okvire, ki zdaj iščejo svojo državno suverenost.

Analogija med irskimi, katalonskimi, korziškimi in drugimi napori za ohranjanje etnične in kulturne istovetnosti na eni ter našimi navidez bolj uspešnimi prizadevanji na drugi strani je očitna, a žal zgodovinsko enako – asinhrona. Tega ne bomo uvideli, dokler izhajamo iz nezavedne predpostavke, da je nacionalna kultura danost in prvotni vir neke skupinske identitete. Dokler nam politekonomski vir nacionalnosti zveni banalno in vulgarno in dokler nam bosta kultura in jezik figurirala kot prvotna danost, v imenu svetosti katere je vse dovoljeno, toliko časa ne bomo doumeli Chomskega, ki je dejal, da je jezik »dialekt z vojsko in mornarico«.

Navidezni cinizem te maksime bi nam moral dati misliti, da se ne bi preveč navduševali nad doseženim, oz. bolje, da bi hitro in praktično doumeli, da smo svojo suverenost dobili kot zgodovinski žeton, ki ga bomo morali na historični ruleti zdaj karseda hitro in dobro plasirati.

Čeprav je, mislim vsaj, nekaterim protagonistom na slovenski politični sceni ta trenutek jasno, da smo karto suverenosti dobili samo za trenutek in

zato, da jo bomo vnovčili z integracijo v evropsko skupnost – je to šele začetek, ne konec te zgodbe. Če nam residualne nacionalne vrednote zdaj preprečujejo vnovčenje naše nacionalne identitete po *drugačnih* vzorcih, se zna zgoditi, da bo prav neutemeljeno visenje na nacionalni identiteti glavni razlog za našo asimilacijo.

Primer Evrope vis-à-vis Novemu svetu je poučen. Natanko toliko, kolikor se Evropa ni sposobna znebiti svojih nacionalnih barrier, na kar ZDA lahko gledajo kot na samoimputirani »divide et impera« – bo sama Evropa v bitki za gospodarski obstanek zaostala, cela bitka pa se iz atlantskega tako ali tako že prenaša v pacifiški bazen.

Uvidimo že enkrat to! Evropa ni vse, Evropa ima svoje probleme in gleda na naš problem kot na karikaturu lastne tekme s svetom.

To tudi pojasnjuje resistenco Evrope, ki nam ni (bila) razumljiva.

Slovenski nacionalizem se zdaj lahko tvorno vključi v evropsko gibanje samo, če se hitro odlepi od lastnih preživet(n)ih preokupacij ter iz lastne izkušnje Evropi pomaga preseči *njen* nacionalizem kot nekaj, kar je postalo ovira *njenemu* nadaljnjemu razvoju. Vem, da se vse to sliši nezaslišano blasfemično, ampak samo toliko časa, dokler visimo na svoji kulturi kot na nečem prvotnem in nedotakljivem, na nečem, kar nam daje poslednji smisel kot posameznikom.

Zato pa tu ponavljam individualno formulirano vprašanje: »Koliko moje istovetnosti je opredeljeno z mojo nacionalno istovetnostjo?« Koliko, z drugo besedo, moje slovenskosti mi pomaga – ali pa me celo ovira? – pri moji individualni samoaktualizaciji? Ali sem predvsem Slovenec ali predvsem človek, morda, kot Nietzsche, predvsem Evropejec ali celo predvsem pripadnik zahodne civilizacije?

Kajti afirmativna tekma se bo zdaj zelo hitro prenesla na globalno raven. Daljni vzhod se budi in progresivno hitro dohiteva utrjeno zahodno civilizacijo. Zelo hitro bodo nacionalne partikularnosti v tem okviru postale ne le brezpredmetne, ampak celo velika ovira – natanko tako, kot je z njimi Evropa že hendikepirana vis-à-vis Ameriki.

Od celotne civilizacije se zdaj zahteva določena adaptabilnost. Ta terja slovo od nacionalnih sentimentalnosti, na katere mi še vedno prisegamo. Še enkrat pravim, da morda zveni paradoksalno, ampak prav nacionalne vrednote bo izgubil tisti, ki jih bo hotel obdržati zase – podobno, kot je to z življenjem. Izgubi ga tisti, ki ga tišči k sebi in se ga oklepa.

Naj torej ne zveni kot umetna dialektika, če pravim, da bomo svojo suverenost najbolje vnovčili, če se je bomo skušali v širši integraciji kar najhitreje znebiti. Tvorno vključevanje v preseganje nacionalnih preokupacij bo poleg tega naletelo na pozitiven odziv v Evropi, ki se tega, kar tu pišem, (vse) bolj zaveda v *lastni* bitki za civilizacijsko preživetje.

Samo v okviru *tega* preživetja bo ostal prostor tudi za slovenski jezik in kulturo. Treba je rešiti najprej civilizacijsko celoto, da bi v njenem okviru rešili njen (nacionalni) del.